

Universaalia leikkiä vai modernia urheilua? Kiistakapulana vetämisleikit

Kilpakumppanit asettuvat rinnatusten, olkapää olkapäätä vasten. He nostavat kätensä toistensa niskan taakse kuin parhaat kaverukset. Avattuaan suunsa he tarttuvat koukistetulla etusormellaan kumppania ulommasta suupielestä ja alkavat merkin saatuaan vetää. Molempien suu ja posket vääntyvät, katse harhaillee ja kasvoille kohoaa irvokas ilme. Otettaan kiristäen he kääntävät päätään vinoon yrittäen lievittää tuskaa ja tiukentaa vastusta. Lopulta toinen antaa periksi ja pyörähtää vedon voimasta ympäri. Hänet on voitettu.

Inuitien leikit

Onko inuitien eli arktisten alueiden eskimoiden harrastama suupielen veto urheilua? Voisiko siitä jonakin päivänä tulla urheilulaji sanan nykyaikaisessa merkityksessä? Tämä erikoistapaus ja sen määrittelemisen ongelma nostaa esiin myös kattavampia kysymyksiä. Mitä on urheilu? Missä on leikin paikka ihmisen elämässä? Kuinka meidän tulee ymmärtää ihmistä liikkuvana olentona?

Inuitien mittelöt – kuten ”eskimonyrkkeily” – samoin kuin monet muut ei-länsimaisten kulttuurien vetämiskilpailut on urheilun antropologiassa usein luokiteltu ”urheiluksi”. Myös urheiluhistorioitsijat ovat kuvanneet vanhoja eurooppalaisia kansanhuveja, kuten sormikoukun tai kapulan vetoa eräänlaisina ”urheilun” varhaismuotoina. Ensi silmäyksellä suupielen vetokin näyttää kilpailulliselta ruumiilliselta toiminnolta, joka tähtää

Henning Eichberg (oikealla) vetämässä suuta Matti Goksøyin kanssa Otepään urheiluhistorian seminaarissa kesällä 2001 (katso Anders Vestergårdin raportti toisaalla tässä kirjassa). Myös yleisöä pyydettiin osallistumaan pareina havaintoesitykseen. (Kuva Kenth Sjöblom)

suoritukseen. Se täyttää näin urheilun keskeiset käsitteelliset kriteerit sellaisina kuin tunnemme ne sosiologisista analyyseista. Toisaalta tulkinta herättää myös epäilyksiä. Onko toisen suupielestä vetäminen todella urheilua? Ainakaan se ei ole olympialaji eikä kai koskaan tule olemaan. Lähempi tutustuminen tämän leikin kulttuuriseen kontekstiin vain vahvistaa epäilyjä.

Suustaveto liittyi inuitien perinteiseen, arktiseen elämänmuotoon. Pitkänä ja pimeänä talvikautena ihmiset kerääntyivät yhteismajoihin, joissa kullakin perheellä oli oma solunsa lavereineen ja lamppuineen. Kyläyhteisö antoi elämälle rytmin. Rumpumut kumisivat tanssitalon pitkiksi venyneissä juhlissa. Rumputanssi sai ihmiset juhlatuulelle ja naurunhaluisiksi. Shamaanit (angákoq) järjestivät ekstaattisen parantamisen näytöksiä saattamalla kyläläisiä muuntuneeseen tietoisuuden tilaan. Tässä kiihottuneessa ilmapiirissä ihmiset, erityisesti voimansa tunnossa olevat miehet haastoivat toisiaan mitteloihin. Nyrkkeilyn, nostoja tasapainokoitosten lisäksi harjoitettiin erilaisia vetämisleikkejä, kuten tikun, köyden tai hylkeennahan vetoa, käden tai sormen vääntöä, korvan, jalan tai kyynärpään vetoa ja ranteen puristusta. Silkasta kilvoittelun riemusta saatettiin kumppania kiskoja nenästä tai jopa kiveksistä.

Kesäisin perinteinen inuitiyhteisö jakautui perheiksi, jotka muodostivat pieniä metsästäjien ja kerääjien ryhmiä. Ne ko-

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

koontuivat viettämään yhteistä keskikesän juhlaa, jossa rumpu-
tanssilla ja erilaisilla kilvoitteluilla oli jälleen keskeinen rooli.
Kuuluisa grönlantilainen maalari Aron Kangeq (1822–1869) on
kuvannut erään inuitien erikoisimmista vetämisleikeistä – taka-
puolen vedon. Avoimella kentällä ihmisten keskellä kaksi miestä
kisaa housut kintuissa. Kansanperinteen kerääjä Jens Kreutz-
mann (1828–1899) on kuvaillut ottelun tekniikan. Lyhyen na-
run molempiin päihin sidotaan puukappale, joka vedettäessä
puristetaan pakaralihasten väliin.

”Primitiivisestä” ”moderniin” eli kysymys ”evoluutiosta”

Samanlaisia, joskin vähemmän kummallisia vetämis- ja työntä-
misleikkejä tunnetaan myös kelttikulttuureissa, muinaisen Skan-
dinavian alueella, Tynnen meren saaristoissa ja Afrikassa. Niiden
kirjo ulottuu yksinkertaisista sormikoukun tai niskanarun vetä-
misestä monimutkaisempiin ”suutarin sohimisen” tapaisiin kan-
sanomaisiin piha- ja tupaleikkeihin. Vanhoissa pohjoismaisissa
nahkaleikeissä (skinnleikr) kaksi miestä istui maassa ja veti ym-
pyräksi solmittua köyttä. Nelimiehisenä siitä tuli ryhmäkilpailu,
jossa kukin vetäjä yritti tavoittaa kohdalleen asetetun esineen
muiden estäessä sitä vetämällä vastaan ja rytmikkäästi nykimällä
koettaen samalla itse päästä nappaamaan oman esineensä.

Näiden kansanomaisten vetämisten ja työntämisten yhtäläi-
syyksiä ei pidä kuitenkaan ylikorostaa. Keskiaikainen tanskalai-
nen historioitsija Saxo Grammaticus kertoo Tanskan kuninkaas-
ta Erikistä, joka rakasti köydenvetoa ja harjoitti sitä niin ahkeras-
ti, että kykeni istualtaan, köysi kummassakin kädessä kiskomaan
kumoon neljä miestä. Katsojilla oli varmaan hauskaa. Mutta kun
eräs toinen Erik, Erik Målspage, veti köyttä Vestmarin ruhtinaan
kanssa, kumpikin kamppaili hengestään. Kun Erik armottoman
kiskomisen jälkeen voitti – ”pannen kaikin voimin vastaan käsil-
lään ja jaloillaan”, kuten Saxo kertoo – hän ei päästänyt hävin-
nyttä osapuolta ”urheilullisen” jalomielisesti menemään. Kisa ei
päättynyt myöskään inuitien tavoin nauruun. Erik nosti jalkansa
vastustajansa selän päälle ja polkaisi poikki tämän selkärangan.
Ollakseen varma voitostaan hän solvauksia suustaan syytäen
murskasi vielä tältä niskan.

Uskommepa täysin näihin tarinoihin ja niiden edustavuus-
teen tai emme, ne viittaavat joka tapauksessa soturikulttuuriin,

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

jossa brutaali vetäminen kytketään sotimisen ja vastustajan surmaamisen kontekstiin. Ero inuitien tanssitalon sosiaalisuuteen on yhtä jyrkkä kuin moderniin köydenvetoon urheiluna. Ei ole siis olemassa vain yhdenlaista vetämistä.

Köydenvelto alkoi urheilullistua skottien Ylämaan kisoissa (Highland Games). Kun nämä kisat aloitettiin uudelleen brittiläisyyden jälkeä vuonna 1819, niiden lajikirjooon kuului viihdämistä, tanssia, kävelykilpailuja ja kivennostoa. Vuonna 1822 "kaikkein huomattavin tapahtuma oli kolmen lehmän raajojen repiminen irti yksi kerrallaan sen jälkeen kun lehmät oli kaadettu". Emme tiedä, oliko tämä koitos jokin keinotekoinen, romanttinen konstruktio vai oliko sillä juurensa joissakin todellisissa vanhoissa tavoissa. Vuodesta 1840 eteenpäin köydenvelto omaksuttiin kisojen ohjelmaan ja siitä tuli pian hirrensyöksyn ohella niiden urheilullinen erityispiirre. Kun skottilaiset Ylämaan kisat pidettiin Pariisissa vuonna 1889, muodostui köydenvedon, hirrensyöksyn, ylämaatanssin ja skottiruutuaisen muotikankaan yhdistelmästä lähes täydellinen etno-pop-show, joka kaiken lisäksi järjestettiin rinnan Buffalo Billin Villin Lännen näytöksen kanssa.

Modernin urheilun kynnyksellä skottien köydenvelto kohtasi Englannin kylien ja kaupunkien kansanperinteen. Lontoon torilla köyttä vedettiin kilpaa laskiaistiistaisin. Jopa 2000 ihmisen sanotaan ottaneen osaa tapahtumaan ja pitäneen juhlat sen jälkeen kun köysi oli myyty. Tapa juontuu kuningas Henrik Kuudennen aikaan ja se liitetään punaisen ja valkoisen puolueen väliseen kamppailuun. Toinen joukkue kiskoi kuninkaan, toinen Yorkin herttuan puolesta.

Niinikään modernin urheilun kynnyksellä 1700-luvun lopun filantroopit keksivät kansanomaiset vetoleikit uudelleen. Abstraktilla systematiikallaan ja terveydellis-moraalisilla suosituksilla varustettuina he liittivät nämä leikit kasvatusoppaisiinsa ja voimistelu- ja harjoituskirjoihinsa. Tästä pedagogisoinnista huolimatta vetokilpailuja vieroksuttiin 1800-luvun voimistelukirjallisuudessa, kunnes köydenvelto vuosisadan lopulla astui esiin urheiluksi tunnustettuna.

Englannin yleisurheiluliitto Amateur Athletic Association (AAA) otti köydenvedon ohjelmistoonsa 1880-luvun alussa ja vuosisadan vaihteessa siitä tuli virallinen olympialaji. Pian se kuitenkin jälleen poistettiin olympialaisesta kaanonista muuta-

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

mien vakavamielisten urheilumiesten pidettyä sitä ”lähinnä vitsinä”. Lajin kansainvälinen liitto – Tug of War International Federation (TWIF) – on toiminut vuodesta 1958 lähtien ja laatinut lajille tarkat kilpailusäännöt painoluokkineen. Vuonna 2004 lajin toivotaan palaavan olympialaisten ohjelmaan, mitä sopii kyllä epäillä.

Historiaa ei voi täten tulkita vain evoluution vaan myös katoamisten ja katkosten näkökulmasta. Köydenvedon karkottaminen olympiaurheilun piiristä ei ole analyttisesti yhtään vähemmän mielenkiintoinen tutkimuskohde kuin sitä edeltänyt ja sille vastakohtainen vaihe, lajin moderni integroiminen urheiluun. Historiallisesti köydenvedo sijoittuu suupielen (tai takapuolen) vedon eksentrisyyden ja modernin urheilun rationaalisuuden välimaastoon. Ilmeisesti laji ei ole riittävän ”vakava”, mikä virittelee kysymyksen siitä, mihin urheilun ”vakavuus” oikein perustuu.

Vastakohtien tietä

Vetämistä on pidetty juoksemisen, hyppäämisen ja heittämisen ohella urheilun yhtenä perusmuotona. Näiden ”liikkeen alkeistoimintojen” oletetaan kehittyneen evoluutiomaisesti ja väistämättä kohti nykyaikaista kilpaurheilua. Kyseessä on kuitenkin myytti.

Vetämisleikit näet osoittavat, että jotakin on vialla tuossa sosiologien ja historioitsijoiden kertomuksessa. Sen juoni ja peruskäsitteet on pohdittava uudelleen. *Kulttuurinen muutos* on jotakin muuta kuin evoluutio. Kun analysoimme erilaisia kulttuurisia *figuraatioita*, törmäämme sosiaalisen elämän sisäisiin *vastakohtiin*.

Kuinka työntämisen ja vetämisen ilmentämiä inhimillisen liikkeen syvempiä vastakohtaisuuksia voitaisiin lähestyä? Jos lähökohdaksi valitaan objektiivisen ja subjektiivisen välinen epistemologinen vastakkaisuus, saamme esiin muutamia inhimillisen liikuntakulttuurin eksistentiaalisia ulottuvuuksia. Martin Buberin (1923) tavoin voimme kysyä, mikä on objektiivinen ”se” ja subjektiivinen ”minä” suunvedossa? Entä kuinka merkittävä tämä Sen ja Minän, objektiivisen ja subjektiivisen vastakohta on? Missä tulevat vastaan tällaisen binaarisen, kaksinapaisen konstruktion rajat ja vajeet? Kehottavatko nämä rajoitteet meitä etsi-

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

mään jotakin kolmatta – leikkien ja kisailujen ”sinää”? Mistä löytyy identiteetin paikka inhimillisessä liikkeessä?

”Se” – liikkeen objektiivinen ulottuvuus

Inhimillistä liikettä voi tarkastella siitä näkökulmasta, että siinä tuotetaan jotakin. Nykyaikaisen urheilun tuotosta ovat ennen kaikkea tulokset ja ennätykset. ”Go for it! Kyllä menee!” Urheilu samoin kuin moderni voimistelu ja liikuntakasvatus ovat erikoisella tavalla rakentuneet tämän ”sen” ympärille. Tässä reifikaatioissa, esineistymisessä urheilu irtaantui vanhoista peleistä ja leikeistä. Köydenveto ilmentää hyvin tätä tapahtumaketjua.

Suoritus

Nykyaikaisen urheilun saadessa lopullisen modernin hahmonsä 1800-luvun lopulla, sen perustajat pitivät sitä usein vain vanhojen kansanomaisten kisailujen ”luonnollisena” jatkeena. Kun kansanleikeissä oli perinteisesti vedetty köyttä kilpaa, köydenveto voitiin katsoa urheiluksi ja jopa erityisen pitkän ja kunniakkaan historian omaavaksi lajiksi. Sen paikka uudessa urheilun maailmassa oli kuitenkin kaikkea muuta kuin selvä. Köydenveto luokiteltiin joskus *voimisteluksi*, joskus taas erityisesti sotilaiden ja poliisien harrastamaksi *kamppailulajiksi*. Toisinaan köyttä kiskottiin *voimailulajina*, toisinaan taas *yleisurheilukilpailuna*. Tästä monille muillekin peleille ja leikeille tyyppillisestä moniulotteisuudesta seuraa kysymys siitä, mitä köydenveto suorituksena tuottaa.

Olympialaisten ohjelmaan köydenveto kuului vuodesta 1900 vuoteen 1920. Pariisissa 1900 kultamitalin voitti Tanskan ja Ruotsin yhdistetty joukkue. Vuoden 1920 jälkeen laji kuitenkin hävisi ohjelmasta eikä ole sinne palannut lajiliiton urheilullistamispyrkimyksistä huolimatta.

Tällainen epäjatkuvuus osoittaa – vastakohtana naiiville urheiluideologialle – että vetokamppailu ei vielä sinänsä edusta modernia suoritusperiaatetta. Tarvittiin keskitettyjä ponnistuksia ottelun muuntamiseksi ja uudistamiseksi, jotta se sopisi suorituksen urheilullisen tuottamisen figuraatioon. Urheilullisessa vetämisessä ei ole enää kyse välittömästä ra’an, ”primitiivisen” voiman vertailusta tässä ja nyt, vaan tavoitteellisen taidon ja

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

*Takapuolenvettoa.
Aron Kangeqin
maalaus 1800-
luvulta, Oslon
etnografinen museo.
(Kuva Kirsten
Thistedin teoksesta
Jens Kreutzmann.
Fortællinger og
akvareller. Nuuk:
Atuakkiorfik. 1997,
154)*

tekniikan systemaattisesta kehittämisestä. Urheilullistavasta muuntamisesta huolimatta köydenvedosta ei saatu ennätysurheilua. Kuinka mitata köydenvetokilpailua suoritukseksi? Pisimmän AAA:n valvonnassa suoritettuna vedon "ennätys" on vuodelta 1938: 8 minuuttia 18,2 sekuntia. Se ei ollut suoritusennätys, vaan tyypillinen kurioositeettiennätys. Köydenvedon suoritus ja lumous eivät löydy samasta kohtaa kuin nykyaikaisissa määrällisten ennätysten lajeissa.

Varhaiset vaikeudet köydenvedon määrittelyssä urheiluksi tulevat kuitenkin tässä kohtaa avuksi. Suorituksen tavoite on erilainen riippuen siitä, vedetäänkö köyttä voimistelujuhilla vai juoksujen, hyppyjen ja heittojen lomassa urheilukentällä vai kivien noston ja hirrensyöksyn jatkeena vai painin ja muiden kamppailulajien kyliäisenä. Köydenvetoa luonnehtii ilmiselvä "epäpuhtaus" suhteessa modernin suorituksen rationaalisuuteen. Ei ole helppoa vastata kysymykseen, millainen "se" tässä "urheilulajissa" tulisi tuottaa.

Mahdollisesti köydenvedossa oli muitakin piirteitä, jotka ehkäisivät sen kotiutumista olympialaiseen kaanoniin. "Vetourheilu" on perinyt kansanomaisesta kulttuurista suorittajien ähellykset ja irvistyksiset – sekä naurun. On lähes groteskia nähdä sankareiden juuri voittonsa hetkellä pyllähtävän istualleen. Vahvat miehet ja naiset ähkimässä ja puhkimassa ja rojahtamassa selälleen nurmelle – se sopii mainiosti leikin ja karnevaalin populaarikulttuuriin, joka yhdistää suorittajat ja katsojat läikähdyttävällä

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

naurulla. Se ei sovi teollisen porvariston jalostamaan suorituskulttuuriin. Vielä vähemmän se sopii olympismiin ja sen pyrkimykseen sulauttaa urheilu aristokraattiseen normistoon ja rakentaa suoritukselle uudentyyppinen "vakavan" elitistinen tyylikoodi. Epäluulo köydenvedon vakavahenkisyyttä kohtaan on voinut lisäksi vahvistua eräästä Pariisiin 1900 olympialaisten välikohtauksesta. Virallisen vetokisan jälkeen järjestetyssä "ystävyysottelussa" joukko amerikkalaisia katsojia ryntäsi kentälle auttaakseen maanmiehiään vetämisessä. Köydenveto oli todellakin "lähinnä vitsi".

Vielä vaikeampi olisi kuvitella suunnvetoa olympialajina. Tekniikan ja taidon rationaalisen johdonmukainen kehittäminen johtaisi osanottajien silpoutumiseen. Kansainvälinen Suunnvetoliitto kuulostaisi oudolta. Kansanomaisen naurun ja groteskin karnevalismin leikilliset piirteet ehkäisevät vakavan urheilullistamisen. Ja vaikka nenän, korvan tai posken vetäminen – tai irtirepiminen – voi näyttää "äärimmäiseltä", ne eivät taitaisi soveltua nykyisin niin suosituiksi extreme-lajeiksikaan.

Juuri ei-urheilullisella figuraatiollaan suupielen ja köyden veto osoittavat, millainen on urheilun figuraatio. Urheilu ei ole ruumiillista liikettä ja kilvoittelua sinänsä, vaan se noudattaa aivan tiettyä *tuottamisen* kaavaa. Siinä tuotetaan tuloksia, määrällistetään saavutuksia ja tavoitellaan kasvun ja maksimoinnin nousujohteista linjaa. Urheilullistunut toiminta tuottaa objektiivisen "sen". Urheilu asettaa rituaalisessa muodossa näytteille teollisen, kapitalistisen yhteiskunnan produktivismin, tuloshakuisuuden. Lisäksi ennätykset voidaan muuttaa myös rahaksi.

Sääntö

Suoritus ei ole ainoa modernia urheilua luonnehtiva reifikaatio, esineistyminen. Toinen muoto "sitä" on sääntö. "Tee näin", on "sääntöurheilun" viesti sellaisena kuin se kehiteltiin modernissa voimistelussa. Siinä tärkeintä ei ole tuottaa tulos vaan tehdä tietty liike täydelliseksi "oikealla tavalla". Se on urheilua kurinalaistumisena oikeisiin sääntöihin. Harjoittelu on liikkeen korjaamista ja säätelyä.

Kun tulosurheilu sai alkumuotonsa Englannissa ja Skotlannissa ja nousi 1900-luvulla kansainväliseksi valtavirraksi, sääntö-

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

urheilu löysi varhaiset kiteytymänsä 1800-luvun saksalaisessa (Turnen), pohjoismaisessa ja slaavilaisessa (Sokol) voimistelussa. Ne olivat nykyaikaisen urheilun edelläkävijöitä, jotka ylläpitivät ajoittain myös vastamalleja kilpaurheilulle ja muodostavat – kokonaisuutena ottaen – modernin ruumiinkulttuurin tärkeän sivuhaaran. Kun suoritusurheilu reifikoi tuloksia, voimistelullinen sääntöurheilu reifikoi liikkeitä pilkkomalla ne tarkoin määritellyiksi osiksi. Liikkeitä harjoitettiin määrättyjen koreografisten mallien, kaavojen ja liikesarjojen muodossa, jotka koodattiin ”voimistelujärjestelmiksi”. Jotkut järjestelmistä korostivat esteettisiä, toiset taas fysiologisia ja anatomisia sääntöjä.

Sääntöurheilu ei kehittynyt vain tulosurheilun vastakohtana. Myös yhteensulautumista tapahtui. Sääntökurille löydettiin paikka suoritusurheilun harjoituksista ja siitä tuli apuväline hiottaessa tuotetta kohti lopullista huippusuoritusta. Tästä avustavasta asemastaan sääntöurheilu saattoi myös itsenäistyä enemmän tai vähemmän itsenäiseksi terveyttä ja kasvatusta edistäväksi liikunnaksi. Liikuntakasvatuksen piirissä kehiteltiin ajatus säännön keskeisyydestä urheilun ymmärtämisessä. Urheilu oli syvimältä kasvatukselliselta olemukseltaan sääntöjen luomista ja soveltamista. Tästä näkökulmasta katsottuna sääntöjen noudattaminen on urheilullisen sosiaalisuuden ydintä, urheilun avulla oppimisen suuri ”se”.

Tämän kiinnostuksen myötä myös inuitileikkien sääntöihin on kiinnitetty kasvatuksellista huomiota. Kulttuurisesti ja poliittisesti aktiivisten inuitiyhteisöjen identiteettipolitiikan tueksi on eräille heidän leikeilleen laadittu kirjallisia sääntöjä. Suunveto tapahtuu oikeaoppisesti näin:

”Välineet: ei tarvita. – Alkuasetelma: kaksi kilpailijaa seisoo rinnakkain viivan eri puolilla sisemmät jalat toisiinsa koskettaen. Osallistujat kiertävät sisemmän kätensä vastustajan niskan taakse ja tarttuvat keskisormella tämän uloimmasta suupielestä. – Aloitus: annetusta merkistä kilpailijat yrittävät vääntää vastustajan viivan yli omalle puolelleen. Vahvasuisempi voittaa. – Muita sääntöjä: kädet on pestävä ennen kilpailua. Otellaan kolme erää.”

Jotakin irvokasta näistä säännöistä henkii. Niiden tiukasta noudattamisesta seuraa väistämättä vahinkoja. Kilpailun malli ei tähän leikkiin kerta kaikkiaan sovi, hygieenisen käyttäytymisen säännöistä puhumattakaan.

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

Suunvedon virallisten sääntöjen epäonnistuminen osoittaa, että tähän nimenomaiseen vetoleikkiin ei tarvita sääntöjä lainkaan. Sen tekniikka välittyy mimeettisesti, kasvoista kasvoihin ja liikkeestä liikkeeseen. Katse ja oma tunne riittävät. Leikissä on tuskin mitään "oikein" tai "väärin" tehtävää eikä systemaattisella harjoituksella varsinkaan saavuteta mitään mielekästä sen enempää kasvatuksen kuin huipputuloksen muodossa.

Tässä mielessä voimistelullisen sääntökurin harjoittaminen ei ole mikään todellinen vaihtoehto tai vastarinnan pesäke nykyaikaiselle suoritusurheilulle, kuten voimistelun ideologit ja urheilun puolustajat ovat joskus esittäneet. Sääntöurheilu on tuotantourheilun kolikon kääntöpuoli. Niitä molempia yhdistää reifikoituminen hegemoniseksi kaikkea hallitsevaksi tendensiksi.

Objektivaatio, reifikaatio ja "mahdoton leikki"

Liikkeen lopputulokselle ja säännölle on yhteistä se, että ne luovat mielikuvan objektiivisuudesta. Liikkeen käytännöstä tulee "se", vapaasti virtaava jähmetty näennäisobjektiksi. Suupielen veto osoittaa, kuinka tällainen perspektiivi rajoittaa. Suunveto ei ole pelkästään harmitonta ajanvietettä, vaan siinä piilee jotakin uppiniskaista.

Tällä kriittisellä huomautuksella en tarkoita, että objektivaatio olisi jotakin sinänsä pahaa. Eikä "minän" ja "sen" suhde ole mikään erityisesti modernille ajalle ominainen asiantila tai tuomittavaa sinänsä. Liikkeen objektiiviset osatekijät, kuten voittajan kunnia (mikä ei ole samaa kuin moderni voiton saavuttaminen), ruumiintekniikoiden mimeettinen tai toistava siirtäminen (mikä ei ole samaa kuin urheilun moderni säännöstö), sopiminen kokoontumisen ja leikin paikasta (mikä on eri asia kuin moderni laitteisto) sekä myytit hyvästä ja pahasta (mikä on eri asia kuin urheilun moderni "funktio") ovat juurtuneet syväälle ihmisen kulttuuriseen olemassaoloon. Subjektiviisen Minän suhde objektiiviseen Siihen on ihmisenä olemisen perustaa. Tämä eksistentiaalinen objektivointi saavutti kuitenkin uuden ekspansiivisen dynamiikan, kun moderni saavutusten tuottamisen figuraatio sai pysyvän jalansijan tulosten määrällistämisen, sääntöjen systematisoinnin ja urheilun tilan standardisoinnin myötä.

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit

Elämän käytäntöjen reifikaatiosta tuli uudentyyppinen ongelma tavaroita tuottavan yhteiskunnan, teollisen produktiivisuuden ja kapitalistisen talouden oloissa. Samalla epistemologisesta reifikaatiosta "funktion", "systeemin", "evoluution" jne. termein tuli eräänlainen myyttinen ylärakenne, joka hallitsi moderniteetin diskurssia. Pystytettiin – Martin Buberin sanoin – "koronkiskojamaisen Sen pakkovalta" ("die Zwingherrschaft des wuchernen Es"). Golem pääsi irti, robotti otti vallan isännältään. Eräät yhteiskuntakriitikot nimittivät sitä myös vieraantumiseksi (Entfremdung, alienation).

Pelit ja leikit piirtävät eläviä kuvia näistä historiallisista prosesseista, jotka usein on kuvattu kovin abstraktein käsittein. Nämä kuvat ovat sekä havainnollisia että kriittisiä. Yksi jälkimmäisistä on "mahdoton leikki". Monia leikkejä olisi mahdoton leikkiä, jos niiden sääntöjä todella seurattaisiin. Jos kilpailun sääntö otettaisiin vakavasti suupielen vedossa – "vahvin suu voittaa" – seuraukset olisivat hirveitä. Omalla tavallaan mahdottomia ovat myös hippaleikit ja itse asiassa suuri osa lasten jokapäiväisistä leikeistä. Jos kaikki osanottajat juoksisivat säännön edellyttämällä tavalla niin lujaa ja kauas karkuun kuin mahdollista, hitain juoksija jäisi pian yksinään viimeiseksi, kyyneliin, ja leikki loppuisi siihen. Leikki kuitenkin jatkuu, se elää jatkuvuudesta ja virrasta. Jos leikki jatkuu, se johtuu ainoastaan siitä, että siinä toimitaan sääntöä ja nopeusvertailun "reilua" tulosta vastaan. Nopeampi juoksija lähestyy hitaampaa, kiusaten ja yllyttäen. "Et-päs saa kiinni!" Nopeamman juoksijan etu on tulla otetuksi kiinni. Leikki elää mahdollisuudesta, jonka vahvempi juoksija antaa heikommalle. On kaikkien etu, että leikissä ei tuoteta yhtään todellista häviäjää.

Sääntö ei ole yhtä kuin leikki. Pelin virta käy vasten suoritusta. Leikki alkaa sääntöjen ja tulokseen pyrkimisen toiselta puolelta – "sen" toiselta puolelta.

"Minä" – liikkeen subjektiivinen ulottuvuus

Objektivoitumisen (se) toisella puolella on pelaajan subjektiivisuus (minä). Liikkuessani koen jotakin, koen toisen ja koen itseni. Liikkeessä on ulottuvuus, joka poikkeaa objektivaatiosta ja suhteesta "siihen".

Henning Eichberg

Universaalia leikkiä
vai modernia
urheilua?
Kiistakapulana
vetämisleikit